

"דרך חיים"

מיזם חינוכי לזכרם של בני ראשון לציון שנפלו
במערכות ישראל

בית יד לבנים
ראשון לציון
שרה אשר- מנהלת אגף מורשת ישראל ובית יד לבנים
אחראית המיזם: מור אבן דנן- רכזת משפחות,
חינוך והנצחה

טוראי יוסף (אורי) אקסלרד

נולד ביום י"ב בסיוון תרפ"ו (1.5.1926)
נפל ביום י"א בתמוז תש"ח (18.07.1948)
במלחמת העצמאות
בן 22 בנופלו

ילדותו

יוסף, בנם של אסתר ואליהו. נולד באוסטריה ושם למד בבית-ספר עממי. הוא עלה עם משפחתו בשנת 1938, בגיל 12, כחלק מהעלייה החמישית. עם עלייתה לארץ, משפחתו התיישבה בנס ציונה.

העלייה החמישית הייתה גל העלייה הגדול ביותר טרם מלחמת העולם השנייה בין השנים 1932-1939. עיקר העולים הגיעו מאירופה ומאסיה ועם עלייתם אוכלוסיית היהודים בארץ עלתה מ-18% ל-31%.

נעוריו

לאחר חודשיים של שהייה בארץ נרצח אביו בידי ערבים, יוסף ואחותו נפצעו.
לכן, מגיל צעיר החל לעבוד כדי לעזור בפרנסת המשפחה, שעברה לראשון לציון.
הכשרתו הראשונה של יוסף כחלק ממסגרת חיי הגשמה חלוצית הייתה הצטרפות
לחברת נוער. חברת נוער היא קבוצה של נערים ונערות בשכבת גיל דומה שנקלטו
יחד בקיבוץ ללא הוריהם ומשפחתם הביולוגית כחלק מתוכנית התיישבותית
חינוכית חברתית.

השירות הצבאי

יוסף החל בפעולות של הגשמה חלוצית ועבר את כל שלבי ההכשרה וההגנה : חברת
נוער עד גיל 18, נטורות ובהמשך גיוס לצבא הבריטי (תפקידי שמירה וחיל מצב
ברודוס).

לאחר מבצע רודוס החליט יוסף לקחת הפוגה מחיי הלוחמה ועבר להתגורר
בירושלים. בבקרים עבד יוסף במרפדיה ובערבים עבד עבודה נוספת כמלצר בכדי
שיוכל בכל חודש לשלוח לאימו שהתגוררה בראשון לציון כסף למחייתה.

ההגנה

ארגון ההגנה היה הארגון הצבאי הגדול והמרכזי של הישוב היהודי והתנועה הציונית בארץ ישראל בתקופת המנדט הבריטי, בין 1920 ל-1948, והיה התשתית להקמת צבא ההגנה לישראל עם הקמת המדינה.

השירות הצבאי

לאחר ההכרזה על הקמת מדינת ישראל, המצב החמיר והחלה פלישה של חמשת צבאות ערב הסדירים. יוסף היה מהראשונים להתגייס להגנה עם פרוץ מלחמת העצמאות. הוא שירת בחטיבת החי"ש "עציוני" בגדוד מוריה, עבר קורס חובשים ושימש חובש בפלוגה מסייעת. השתתף עם חטיבת עציוני במבצע נחשון, יבوسی, קלשון וקדם.

הנוטרות

כינוי לכוחות שיטור יהודיים בארץ ישראל בתקופת
המנדט הבריטי שכונו בשם "נוטרים". הנוטרים
פעלו במסגרת המשטרה הבריטית ביוזמת הסוכנות
היהודית, והם שימשו להם ככוח עזר עקב מחסור
בכוח אדם.

הם פעלו במטרה להגן על היישובים היהודיים, על
המפעלים השונים ועל דרכי התחבורה מפני
התנכלויות של כנופיות ערביות.

חטיבת עציוני

החטיבה הוקמה בנובמבר 1947 על ידי ארגון ההגנה כחטיבת חי"ש שתפקידה להגן על ירושלים וסביבתה. עם הקמת צה"ל עברה אליו כחטיבה 6. מפקד החטיבה הראשון היה ישראל עמיר אך הוא הוחלף עד מהרה על ידי דוד שאלתיאל ואחריו משה דיין.

החטיבה החלשה יחסית התמודדה עם הצבא הערבי הסדיר החזק ביותר - הלגיון הערבי הירדני שהיה בפיקוד בריטי. לפיכך סבלה החטיבה מפלות רבות: גוש עציון נפל ב-14 במאי 1948, בכפר עציון נהרגו רבים מלוחמי החי"ש של הגוש. ערב קום המדינה מנתה החטיבה 3,166 חיילים ומפקדים. 651 חיילים נהרגו בקרבות, אחד מהם, מ"פ בגדוד בית חורון, סרן שמעון סמרגד, עדיין נעדר מהקרבות במלחה, ממנו לא שב.

גדוד "מוריה"

נוסד בינואר 1948 והיה אחד מבין שלושת הגדודים שהרכיבו את "חטיבת עציוני".

הורכב מאנשי חיי"ש של ארגון "ההגנה" בירושלים, תושבי העיר וסטודנטים. הגדוד

השתתף במשימות התקפיות ובפשיטות על כפרים ערביים במרחב ירושלים.

אנשי הגדוד לחמו בקרבות מפורסמים כגון קרב הקסטל. במאי 1948 גדוד מוריה סבל

אבדות כבדות בהרוגים, פצועים, שבויים ונעדרים והתעוררו בעיות בהפעלתו במסגרת

החטיבה לכן הוא סופח לחטיבת "הראל" (פלמ"ח) ועסק בהגנה על השיירות לירושלים

ובמשימות נוספות. משנסתיימה מלחמת העצמאות הפך גדוד מוריה לגדוד 61 של משמר

הגבול ופעל באחזקת הקו של פיקוד מרכז. בפברואר 1950 התפרק הגדוד רשמית.

מלחמת העצמאות

המלחמה הראשונה בין ישראל ובין מדינות ערב, החלה ב-1947 ונמשכה עד ינואר 1949, פרצה על רקע דחיית מדינות ערב והוועד הערבי העליון את תוכנית החלוקה של ארגון האומות המאוחדות, שהתקבלה ב-29 בנובמבר 1947.

מלחמת העצמאות התחלקה לשתי תקופות עיקריות:

תקופה ראשונה: 30 בנובמבר 1947 עד 14 במאי 1948: מלחמה בין ערביי הארץ שסירבו לקבל את רעיון החלוקה וביקשו למנוע הקמת מדינה יהודית, לבין הישוב היהודי המבקש לממש את החלטת האו"ם ולהקים מדינה יהודית, כתוצאה מכך נוצרו מלחמות ופראות בין הישוב היהודי לערבי ישראל.

"מבצע דני"

מבצע דני התרחש כחלק מקרבות עשרת הימים בתקופה הרביעית של המלחמה, בין ה-10 ביולי 1948 ועד ה-18 ביולי 1948. מבצע זה נועד לשחרר את ירושלים, את הדרך אליה ולהרחיב הגישה אליה על-ידי תקיפת כוחות הלגיון באזורים לוד-רמלה-לטרון-רמאללה ולהרחיק את כוחות הלגיון הירדני במידה ניכרת ממרכז הארץ. במבצע זה לקחו חלק כוחות לוחמים רבים ביניהם גדוד מוריה מחטיבת הראל בו שירת יוסף. במסגרת השתתפותו במבצע נפל יוסף בקרב על חירבת אבו לאחס, בתאריך ה-18 ביולי 1948.

נפילתו

בבוקר ה-18 ביולי בשעה 6:30 הגיעו לגבעה לוחמי "מוריה" ותפסו את הפסגה.

אך לקראת הצהריים החלה מתקפה של הלגיון הערבי שהתקדם לעבר הפסגה אל

לוחמי הגדוד. הכוחות הערביים גברו על כוחותיהם של לוחמינו והם החלו לסגת.

במהלך קרב זה נהרגו כשבעה לוחמים מגדוד "מוריה" וביניהם יוסף.

יוסף נפל ביום י"א בתמוז תש"ח 18.07.1948, בן 22 בנופלו, בזמן שהגיש עזרה לחבר

שנפצע מכוחות הלגיון הערבים. גופותיהם של יוסף וחבריו לגדוד נשארו בשטח וניסיון

לחלץ אותם בלילה למחרת נכשל. ההרוגים נקברו במקום בקבר אחים וב-28 בפברואר

1950 הועברו שרידי הגופות ונקברו בקבר אחים בהר הרצל.

הנצחה באנדרטאות

אנדרטה לחללי הגדוד בקרב
חירבת אבו לאחם

הנצחה באנדרטאות

אנדרטה לזכר בני העיר שנפלו
במערכות ישראל ראשון לציון

בנימה אישית...

תמר - לאחר עבודת מחקר שכללה חקר על כל נתון קטן שהתקשר אליו ולפועלו התחלתי להבין. תוך כדי המחקר והקריאה מול המחשב על תפקידים שעשה במסגרות שונות ומבצעים הבנתי בדיוק מי הוא יוסף, התחלתי לקשר בין האירועים ופועלו יצאה לי תמונה מושלמת וברורה לגבי האיש שהוא היה.

יוסף היה אחד שנתן מכל כולו למען המדינה והזולת, הוא היה תמיד מהראשונים שהתגייסו והתנדבו לפעול. הוא פעל ונלחם למען עתידם של התושבים היהודיים במדינה (ניתן לראות זאת בתפקידיו הספציפיים שעשה שקולעים לכך) ובעולם (מבצע רודוס). יוסף היה אחד שעושה את הדברים על הצד הטוב ביותר, הוא היה בעל כוח רצון, אמיץ והוא פעל למען אהבת הארץ. משפחתו של יוסף הייתה חשובה לו מאוד, הוא דאג לה וחלק מהקרבתו הייתה למען עתיד טוב יותר, נטול מלחמות למען משפחתו ואביו שנרצח על ידי מפגע ערבי.

בתפקידיו השונים שעבר יוסף הוא פעל על פי הערכים ש'רכש' והתחנך על פי הם בביתו. ובמהלך הפוגותיו מחייו כלוחם עבד בכדי לעזור במצב הכלכלי של אחותו ואמו. לאחר שראיתי כיצד נהרג יוסף זה היה החלק האחרון בפאזל, יוסף הסתכן ונהרג כשהגיש עזרה לחברו הפצוע בזמן שנפצע אנוש במקום לנסות לברוח ולהציל את חייו. לאחר שהפאזל הושלם והצלחתי להרגיש שיש לי את התמונה השלמה, כאילו אני הכרתי את יוסף מקרוב אני יכולה להעיד שיוסף אמנם נהרג בגיל מאוד צעיר, אך תרומתו הרבה והמלאה הותירה את חותמו בעולם ועל מדינת ישראל. זכרוננו יהיה נצור בליבי ובלב מדינת ישראל לעולם, זוהי המחויבות שלנו כעם בכדי להודות לו על פועלו הטוב. יהי זכרו ברוך.

רלי - במהלך העבודה זכיתי ללמוד דרך יוסף על מבצעים והקרבות שנעשו מצד חיילים ואזרחים רבים במהלך מלחמת העצמאות. בזכות העבודה למדתי להכיר את יוסף, שהצטייר כבעל אישיות מרשימה וסוחפת, כחייל אמיץ וטוב לב שתרם ודאג למשפחתו. בעקבות ביצוע העבודה נחשפתי, הסתקרנתי, חקרתי ולמדתי דרך פועלו של יוסף על פועלות ומאמצים שלא ידעתי שקרו. אני שמחה שנפל בחלקי ללמוד ולהתעמק בחייו של אחד האנשים שתרמו רבות, ופעלו למען הקמת המדינה.

מגישות : תמר הוכברג ורלי חיימוביץ'
י"א 6, מקיף ו' ע"ש יגאל אלון
בהדרכת : עדה הכט וגילת פט
יוני, 2023

יהי זכרו ברוך!

